

Korupcija v slovenskem prostoru

Znanstveni prispevek

UDK 343.352(497.4)

KLJUČNE BESEDE: korupcija, boj proti korupciji, poslovno okolje, Slovenija

POVZETEK - Skoraj ne mine dan, da ne bi v medijih zasledili enega od mnogih spornih dejanj na različnih področjih gospodarstva in negospodarstva v Sloveniji in svetu. Vse pogosteje pa se srečujemo tudi s korupcijo, ki je sicer vedno obstajala, čeprav prej morda bolj prikrito. Korupcijo namreč razumemo kot ravnanje oseb, ki so bodisi pobudniki kršitev, bodisi so tisti, ki se s kršitvijo lahko okoristijo. Tu gre za neposredno ali posredno obljubljeni, ponujeno ali dano oziroma zahtevano, sprejeto ali pričakovano korist zase ali za drugega. Prispevek najprej predstavi pojem korupcije ter ukrepe Vlade Republike Slovenije za njeno omejevanje oz. zmanjševanje. Glavni del pa predstavlja raziskavo o tem, kaj ljudje razumejo pod pojmom korupcija, koliko je zaznavajo v svojem okolju in kako v takih primerih ravnajo.

Scientific article

UDC 343.352(497.4)

KEY WORDS: corruption, fight against corruption, business environment, Slovenia

ABSTRACT - These days we observe the media reporting daily about one of the many controversial acts occurring in Slovenia and around the world in different areas of the economy and in public sector as well. Increasingly, we are facing the concept of corruption, which the public in Slovenia considers a relatively new phenomenon, although we know that corruption has always existed. Corruption is understood as the conduct of persons who are either initiators of certain violations or those who get some benefit out of that, due the directly or indirectly promised, offered, given or requested, accepted or expected benefit for himself or for another. The article first introduces the concept of corruption and the measures of the Republic of Slovenia's Government for its restriction or reduction. The main part presents the survey results among the Slovenians about what is understood by the term corruption, to what extent it has been perceived, and how it has been handled.

1 Uvod

S korupcijo se v zadnjem obdobju v Sloveniji ukvarja praktično vsak, če ne drugače, pa vsaj kot pasivni opazovalec in oseba, ki preko medijev spremlja vedno intenzivnejši boj proti njej.

Ob vsem tem pa si moramo priznati, da je korupcije več, kot smo pričakovali oz. upali oz. si upamo priznati. Danes je vsem jasno, da je korupcija zelo razširjena in pogosto je zelo težko določiti mejo, do katere je neko dejanje še koruptivno. Pri tem moramo upoštevati različne vidike obravnavanja korupcije, ki so lahko ekonomski, kulturni, politični, pravni in drugi.

Danes je jasno, da korupcija povzroča ekonomsko škodo, zmanjšuje obseg socialnih pravic in tudi kakovost bivanja v družbi. Zato se posamezne države skupaj z mednarodno skupnostjo borijo proti njej. Nič drugače pa ni v Sloveniji, saj tudi Evropska komisija ugotavlja, da je korupcija v Evropski uniji še vedno izziv in da je treba več storiti na tem področju.

2 Korupcija in ukrepi zoper njo

Čeprav je korupcija vedno obstajala (Mauro, 1997), pa še danes nimamo enotne definicije, saj se ta pojav iz obdobja v obdobje spreminja, prav tako pa je vezan na določeno kulturno okolje. Načeloma pa vemo, da se pojavi tam, kjer je prisotna moč odločanja, vplivni položaji in kapital. Tako ne preseneča definicija Svetovne banke, ki pravi, da korupcija obsega širok spekter človekovih dejanj. Pri tem se banka osredotoča predvsem na korupcijo v javnem sektorju in jo zato definira kot zlorabo javnega položaja za osebno korist, npr. ko posameznik ponuja podkupnino, da bi zaobšel postopke in s tem dosegel večjo konkurenčnost in večje dobičke (Helping countries combat corruption: the role of the World Bank, 1997).

Termin korupcija izhaja iz latinske besede *corrumpere* oz. *corruptio*, ki pomeni pokvariti, poškodovati, izpriditi, pa tudi zapeljati, podkupiti oz. pomeni pokvarjenost, podkupljivost, zavajanje (Žerjav, 2003; Rakar, 2006). V laični javnosti korupcijo najpogosteje enačijo s podkupljivostjo, a vemo, da je mnogo več. Pri korupciji gre namreč za delovanje preko zvez in s tem za povezano izmenjavo koristi, tako da do klasičnega podkupovanja dejansko sploh ne pride (Ferlinc, 1986). Tudi Dobovšek (2004, str. 220) pravi: »Korupcija se pojavlja v svetu kot politični, sociološki in zakonodajni problem. Je problem celotne družbe in nanj moramo gledati sistemsko, kajti le tako ga lahko odpravimo«. Škrbec (2009) ob tem poudarja, da je korupcija tipična recipročna dejavnost, saj sloni na principu daj-dam, deluje pa skozi mrežo odnosov, proti katerim se je treba boriti z mrežo sodišč, policije in nevladnih organizacij. Kranjc (2000) namreč pravi, da gre za poskus vplivanja na tistega, ki odloča.

V Sloveniji velja za korupcijo definicija, ki jo je v naš gospodarski in politični prostor prinesel Zakon o preprečevanju korupcije, sprejet leta 2004. Ta definicija je danes vključena v Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije iz leta 2010. Korupcija je torej (Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije, 2011): »vsaka kršitev dolžnega ravnanja uradnih oziroma odgovornih oseb v javnem ali zasebnem sektorju, kot tudi ravnanje oseb, ki so pobudniki kršitev, ali oseb, ki se lahko s kršitvijo okoristijo zaradi neposredno ali posredno obljubljenih, ponujenih ali dane oziroma zahtevane, sprejete ali pričakovane koristi zase ali za drugega«. Prav tako pa korupcijo razumemo kot (Civilnopravna konvencija o korupciji, 2003): »zahtevati, ponujati, dajati ali sprejemati, neposredno ali posredno, podkupnino ali katerokoli drugo nedovoljeno korist ali njeno pričakovanje, ki vpliva na pravilno izvedbo naloge ali postopanja prejemnika podkupnine, nedovoljene koristi ali obljube«.

Korupcijo je podobno definiral tudi Struk (1999), ki pravi, da gre v tem primeru za dajanje ali sprejemanje nagrad z namenom hitrejšega, ugodnejšega, nezakonitega reševanja uradnih zadev. Vidimo torej, da so definicije različne, po mnenju Matjaža Jagra (2000) pa bi morala prava vsaka definicija obsegati vse elemente korupcije, in sicer: da gre za slabo dejanje; da sta v dejanje vpleteni dve strani, tista, ki ponuja podkupnino, in tista, ki jo sprejme, ter da ti strani lahko igrata veliko različnih vlog v družbi; da, če govorimo o korupciji, je vedno prisotna nagrada za udeležence oz. tretjo osebo.

Ne glede na različne definicije pa se moramo zavedati, da obstaja hujša težava, kot je sama korupcija. Sruck (1999) namreč meni, da je hujše, če v družbi oz. v ljudeh ni več moči in volje, da bi se z njo soočili in spopadali. Če to želimo, moramo poznati njene pojavne oblike. Prav različne vrste korupcije pa tudi onemogočajo enoznačno definicijo pojma (Petras, 2002). Nekako se nam zdi še najprimernejša Dobovškova (2008) definicija, ki pravi, da je korupcija vsako vedenje posameznika, ki krši moralna načela, vrednote in norme posamezne družbe. Te pa se razlikujejo od okolja do okolja, tako kot se razlikuje kultura.

2.1 Vrste korupcije

Različni avtorji korupcijo delijo po različnih kriterijih, a tu bomo omenili le eno. V družbi se lahko pojavlja na različnih ravneh, in sicer je to (Dobovšek, 2012):

- mikro nivo: vključuje manjša birokratska izsiljevanja ali podkupovanja; za to stopnjo je značilno visoko število vpletenih ljudi, saj je takšna korupcija postala del vsakdanjega življenja;
- srednji nivo: zajema srednji nivo javnih uslužbencev in je najbolj razširjena na lokalnem nivoju;
- makro nivo: tu gre za vladna naročila in sklepanje pogodb za večje investicije, vpleteni so najvišji uradniki v državnih institucijah in politiki.

Dobovšek (2012) ob tem dodaja, da moramo po pregledu razširjenosti korupcije v družbi oceniti, na katerem nivoju se nahaja in v kakšni obliki. Šele potem lahko sprejmemo strategijo, kako jo bomo odpravili. Hkrati tudi dodaja, da se je v zadnjem času vse več pojavlja na makro nivoju. Namesto konkurence, ki temelji na kakovosti, ceni in inovacijah, se pojavljata korupcija in nepotizem, kar vodi v razpad gospodarstva. O tem je nedavno govorila tudi evropska komisarka za notranje zadeve Cecilia Malmström (v: Evropska komisija, 2014b), ki pravi, da »korupcija uničuje zaupanje državljanov v demokratične ustanove in pravno državo, škodi evropskemu gospodarstvu in državam odžira prepotrebne davčne prihodke«.

Po mnenju Nicholisa (2000; v: Wadsworth et al., 2012) plačevanje podkupnin škoduje gospodarstvu v več smereh. Tako naj bi bil zmanjšan ugled države, kjer je podkupnina plačana, zmanjšan ugled birokratov, zmanjšan je tudi ugled države, iz katere prihaja podjetje - dajalec podkupnine, in tudi sicer škoduje trgu. S tem ko podjetje plača podkupnino, se zmanjša dobiček, ki bi sicer ostal podjetju in njegovim delničarjem. Posledica tega je manjša profitna stopnja, in s tem manjša vlaganja v države, kjer se podkupnine pričakujejo. Države članice Evropske unije se tega zavedajo, zato so v zadnjih letih veliko storile za boj proti korupciji. Tega se čedalje bolj zavedamo tudi v Sloveniji, še posebej se v zadnjem obdobju izpostavlja področje zdravstva. V želji po izkoreninjenju oz. zmanjšanju korupcije in njenih posledic za državljane se je odzvala tudi Vlada Republike Slovenije in pripravila program ukrepov, ki jih predstavljamo v nadaljevanju.

2.2 Obseg korupcije in njene posledice

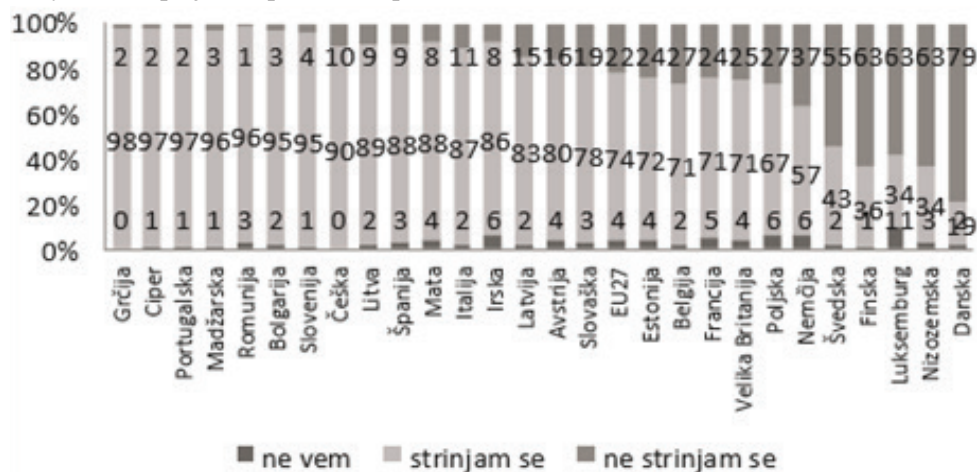
Zaradi narave korupcije, saj poteka v tajnosti, prav tako pa so ljudje zanjo različno dojemljivi, je zelo težko dobiti objektivne podatke o njeni razširjenosti v določeni

državi. Obstaja pa kar nekaj, pogosto celo nasprotujočih si, študij. Prav tako si avtorji niso enotni glede posledic korupcije.

Petras (2002) npr. pravi, da je gospodarski vidik tisti, pri katerem so vplivi korupcije najbolj opazni in najbolj problematični. Korupcija naj bi namreč negativno vplivala na gospodarsko rast, saj ne vpliva spodbudno ne na domače in ne na tuje neposredne investicije. Negativne posledice naj bi se kazale tudi na področju zaposlovanja, kjer ni nujno, da najbolj sposobni zasedejo ustrezna delovna mesta, saj se ne zaposluje po strokovnosti, ampak so v ospredju drugi kriteriji. Problem korupcije se kaže tudi pri slabih javnih investicijah in slabih storitvah, kjer je korupcija še posebej izrazita. Zlasti naj bi trpela zdravstvo in šolstvo, kar pa spet vodi v zmanjšanje gospodarskega razvoja (ni primerno izobraženih delavcev).

Poleg vpliva na gospodarstvo avtorji pogosto preučujejo tudi vpliv korupcije na socialno plat življenja. Petras (2002) tako izpostavlja, da korupcija spodjeda zaupanje ljudi v politični sistem, institucije in njihovo vodstvo. Na podlagi raziskave Politbarometra lahko ugotovimo, da je raven zadovoljstva z demokracijo v Sloveniji nizka, saj je bilo v letu 2012 kar 78 % anketirancev nezadovoljnih (Ocena stanja, 2013). Nezadovoljstvo pa je veliko tudi s kontestativnimi ustanovami demokracije, torej z vlado, političnimi strankami in državnim zborom (Ocena stanja in letno poročilo 2011, 2013). Vse to pa se odraža tudi na zaznavanju varnosti. Na podlagi raziskav ugotavljamo, da so poleg finančne in gospodarske krize, terorizma in revščine državljani Evropske unije kot grožnjo varnosti zaznali tudi organiziran kriminal in korupcijo (Ocena stanja, 2013). 74 % Evropejcev je prepričanih, da je korupcija v njihovi državi velik problem.

Graf 1: Korupcija kot problem v posameznih državah

Vir: Ocena stanja. (2013). Ljubljana: Komisija za preprečevanje korupcije, str. 14.

Kot vidimo iz grafa, je tako menilo tudi 95 % Slovencev. Skrb zbujajoč je podatek, da v ocenah korupcije Slovenijo presegajo le še države, ki so se znašle v velikih težavah (Grčija, Ciper, Portugalska ...). Ob tem še posebej izstopa podatek, da 74 % državljanov Slovenije ocenjuje, da se je korupcija v zadnjih treh letih povečala, na drugi

strani pa to mnenje deli »samo« 47 % Evropejcev. Kaj o tem menijo naši anketiranci, sledi v nadaljevanju. Krašovec in sod. (2014) pa opozarjajo, da je tveganje za sistemsko korupcijo močno zakoreninjeno v slovenski politični kulturi, družbi in upravnih razmerjih. Dosežena neodvisnost ter prehod v demokracijo in tržno gospodarstvo nista prinesla pomembnega preloma s stoletja starimi vzorci družbenega delovanja. Se pa sprašujejo, ali lahko zunanji pritiski omejijo ali celo obrnejo dejavnike tveganja.

2.3 Boj proti korupciji v Sloveniji

Evropska komisija (2014b) poroča, da je Slovenija med državami Srednje in Vzhodne Evrope med najdejavnějšími v boju proti korupciji, saj ima dobro razvit pravni in institucionalni protikorupcijski okvir. Istočasno pa opozarja, da je v zadnjih letih, sredi domnev in dvomov o integriteti funkcionarjev na visokih položajih, očitno prišlo do upada politične volje za boj proti korupciji. Evropska komisija je v poročilu iz začetka leta Sloveniji predlagala nekaj ukrepov, in sicer:

- uvedbo odvrčalnih kazni za izvoljene in imenovane funkcionarje, če kršijo zahteve o prijavi premoženjskega stanja in nasprotju interesov, ter sprejetje dodatnih ukrepov za okrepitev standardov odgovornosti izvoljenih funkcionarjev;
- zaščito operativne neodvisnosti in virov protikorupcijskih organov ter posebne tožilske službe za boj proti finančnemu kriminalu;
- okrepitev protikorupcijskih mehanizmov v zvezi s podjetji v državni lasti ali pod državnim nadzorom;
- okrepitev protikorupcijskih mehanizmov na področju postopkov za oddajo javnih naročil in privatizacijskih postopkov;
- zagotavljanje učinkovitega nadzora nad financiranjem strank.

Na podlagi teh priporočil in zaznanega stanja je Vlada RS sprejela »Program ukrepov Vlade RS za preprečevanje, odkrivanje in pregon korupcije«. Ta program vsebuje tako predloge Komisije za preprečevanje korupcije kot tudi dodatne dejavnosti na posameznih sektorskih področjih. Pri tem je pomembno, da so vse pristojne resorje pozvali, naj ukrepe izvedejo v predvidenih rokih (Ministrstvo za notranje zadeve, 2014b).

Predlagane ukrepe vlade je pripravila Komisija za preprečevanje korupcije (KPK). In sicer je na podlagi analiz in ugotovitev stanja na področju korupcije v Republiki Sloveniji predlagala 15 ključnih nalog za izboljšanje položaja oziroma omejitev tveganja za korupcijo. Ti predlogi so (Ministrstvo za notranje zadeve, 2014a):

- pregledna revizija postopkov in poslovanja TEŠ 6, saj je bila celotna naložba v gradnjo novega bloka 6 na začetku ocenjena na 600 mio EUR, medtem ko danes znaša 1.4 milijarde EUR; pri vsem tem pa je povsem jasno, zakaj se je cena tako spreminjala, kdo je kaj storil in kako lahko preprečimo ponovitev tega scenarija;
- pregledna revizija bančne luknje, saj KPK meni, da je ravnanje nekaterih posameznikov in skupin v bančnem sistemu RS v povezavi s politiko in interesnimi lobiji eden od pomembnih razlogov, ki prispevajo k obstoju korupcijskih tveganj, prav tako pa KP opozarja na problematično delovanje Družbe za upravljanje terjatev bank (DUTB);
- sprejetje novele Zakona o dostopu do informacij javnega značaja bo omogočilo večjo preglednost poslovanja podjetij v lasti države oziroma lokalnih skupnosti;

KPK namreč meni, da je treba razkriti odvetniške, svetovalne, sponzorske, donatorske in druge pogodbe o izdatkih, saj bo to razkritje pomembno pripomoglo k preprečevanju korupcije in gospodarnemu vodenju družb v lasti države in lokalnih skupnosti;

- centralizacija in informatizacija javnega naročanja v javnem zdravstvu, ker slovensko javno zdravstvo ni učinkovito pri naročanju zdravil, medicinskih pripomočkov in opreme za svoje potrebe, saj se pri teh nabavnih odločitvah zaznavajo nasprotja interesov, zato je potrebna sprememba zakonodaje o javnem naročanju in ob tem izkoriščanje prednosti, ki jih nudi članstvo Slovenije v EU;
- sprejetje novega Zakona o slovenskem državnem holdingu, ki bo zagotovil hiter spopad s sistemsko korupcijo; zakon bo vključeval stroge in odločne ukrepe za preglednost nad imenovanjem in odločanjem nadzornikov ter uprav v podjetjih v posredni ali neposredni večinski lasti države, zahteval vnaprejšnje in pisno razkritje mogočega ali obstoječega nasprotja interesov ter predpisal ustrezne sankcije za kršitve v zvezi z nasprotji interesov in osebnim ali poslovnim klientelizmom;
- ureditev javnih naročil: KPK predlaga ustanovitev inšpekcije za javna naročila z ustrežno kadrovsko sestavo in možnostjo izrekanja učinkovitih sankcij za kršitelje na državni in lokalni ravni, saj bo le na ta način zagotovljeno smotno in gospodarno odločanje o porabi javnih sredstev;
- sprejetje etičnega kodeksa za poslance, saj moramo poslanci kot izvoljeni predstavniki dosegati visoka moralna in etična načela ter ves čas ravnati v skladu z njimi in s svojo integriteto predstavljati zgled vsem državljanom;
- sprejetje kodeksa etike za funkcionarje vlade in ministrstev;
- uvedba pravila »zakonodajne sledi«: KPK opozarja, da nepregledno najemanje zunanjih avtorjev in sodelavcev za pripravo zakonodaje ter pomanjkljiva zakonska ureditev nadzora nad lobiranjem omogočata tveganje nesmotrne porabe javnih sredstev; zato je treba obvezno navesti avtorstvo celotnega besedila ali posameznih določb v obrazec vladnega gradiva;
- ureditev evidence Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov, saj sta bila prodaja in spreminjanje namembnosti kmetijskih zemljišč v lasti ali upravljanju Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov v preteklosti eno od področij večjih korupcijskih tveganj, na katerem so se križali in se še križajo lokalni, državni in mnogo zasebnih interesov;
- odpoklic župana na zahtevo in z glasovanjem volivcev;
- odpoklic posameznika z javne funkcije in prepoved opravljanja javne funkcije, saj danes veljavna zakonodaja ne zagotavlja prenehanja funkcije po samem zakonu zaradi pravnomočne obsodbe;
- učinkovit in pregleden nadzor nad delovanjem nosilcev javnih pooblastil in področnih organizacij nosilcev javnih pooblastil (zbornic);
- delovanje inšpekcijskih služb – sistemska reorganizacija: potreba po dvigu učinkovitosti delovanja nekaterih inšpekcijskih služb;
- reorganizacija delovanja Komisije za preprečevanje korupcije: pomanjkljive zakonske pristojnosti KPK glede učinkovitega izvajanja nadzora in sankcioniranja, pomanjkanje strokovno usposobljenega osebja itd. zahtevajo reorganizacijo delovanja komisije.

Prav tako so sprejeli ukrepe za omejevanje korupcijskih tveganj v javni upravi in v pravosodju. Po mnenju KPK je namreč velika težava v Sloveniji tako imenovana upravna in sistemska korupcija, pa tudi korupcija belih ovratnikov. Preprečevanje korupcije v javni upravi je treba usmeriti v okrepitev notranjega nadzora za obvladovanje tveganj. Za ureditev področja pa moramo spremeniti nekatere predpise: Zakon o sodiščih, Zakon o sodniški službi in Zakon o državnem tožilstvu.

Ne glede na sprejete predloge, ki so se šele začeli izvajati, pa je težko reči, da se bodo stvari spremenile iz danes na jutri. Kako danes Slovenci zaznavajo korupcijo, pa predstavlja prispevek v nadaljevanju.

3 Odnos Slovencev do korupcije in njeno zaznavanje

3.1 Namen in cilji raziskave

Po pregledu domače in tuje strokovne ter znanstvene literature lahko ugotovimo, da se v tujini in doma vedno pogosteje srečujemo s korupcijo. Posledično so vedno bolj dostopni podatki o stanju korupcije v posameznih državah in tudi zaznavanju le-te med državljani posamezne države. Glede na to, da Slovenija na tem področju ni nobena izjema, o čemer jasno pričajo zadnji podatki, je tema zelo aktualna in vredna nadaljnjega preučevanja. To še posebej velja, ko po nekaterih raziskavah (Ocena stanja in letno poročilo 2011, 2013) državljani Evropske unije problem korupcije uvrščajo na peto mesto z vidika notranje varnosti, saj jo je kot največjo grožnjo njihovi nacionalni varnosti izbralo 18 odstotkov vprašanih. V Sloveniji je bil problem korupcije uvrščen na prvo mesto, saj jo je kot največjo grožnjo varnosti državljanov označilo kar 47 odstotkov vprašanih.

Glede na omenjene rezultate smo z raziskavo želeli preveriti, kaj Slovenci razumejo pod pojmom korupcija in koliko je v svojem okolju zaznavajo. Preverjali smo tudi, kako ravna, ko korupcijo zazna, in ali so celo pri njej neposredno udeleženi. Predvsem nas je zanimalo, koliko od njih jih je dejansko že sodelovalo v tem procesu. Med anketiranci pa smo preverjali tudi, kako bi lahko posamezni dejavniki vplivali na stanje korupcije in kako trenutne razmere na tem področju vplivajo na gospodarsko aktivnost in delovanje gospodarskih subjektov v Sloveniji.

Postavili smo dve raziskovalni vprašanji, in sicer:

1. Ali posamezniki, ki so bili kdaj aktivno udeleženi pri korupciji in jo zato bolj poznajo, drugače kot ostali državljani gledajo na posamezne dejavnike, ki vplivajo na stanje korupcije v državi?
  - Ali od spola anketirancev kaj odvisno, kako gledajo na dejavnike, ki vplivajo na stanje korupcije v državi?

Na podlagi tega smo postavili dve hipotezi:

Hipoteza 1: Slovenci, ki so bili kadar koli na kakršen koli način udeleženi pri korupciji, so dejavnike, ki vplivajo na stanje korupcije v Sloveniji, ocenili bolj kritično kot osebe, ki te osebne izkušnje nimajo.

Hipoteza 2: Ženske so bolj kot moški kritične do dejavnikov, ki vplivajo na stanje korupcije v Sloveniji.

3.2 Metode in opis instrumenta

Pregled strokovne in znanstvene literature je bil narejen s pomočjo različnih baz podatkov in COBIB.SI (Vzajemna bibliografsko-kataloška baza podatkov). Aktualne podatke o korupciji po posameznih državah pa smo pridobili s pregledom spletnih strani Evropske komisije, Ministrstva za notranje zadeve in Komisije za preprečevanje korupcije ter pregleda spletnih portalov različnih časopisnih in televizijskih hiš (www.rtv slo.si, www.delo.si, www.siol.net). Za empirični del smo uporabili neeksperimentalno kvantitativno metodo raziskovanja.

Tehnika zbiranja podatkov je bilo anketiranje. Kot instrument raziskovanja smo uporabili strukturiran vprašalnik. Spletno anketo smo izvedli preko portala www.lka.si.

Vprašanja so bila v glavnem zaprtega tipa (ang. closed questions), anketiranci pa so imeli pri posameznih vprašanjih možnost tudi dopisati svoj pogled na temo, kar pomeni, da smo uporabili tudi polodprti tip vprašanj (ang. semi-open questions). Vprašanja pa so bila oblikovana na osnovi pregledane literature in virov.

Pri sestavljanju instrumenta smo pazili, da je imel ustrezne merske značilnosti, in sicer smo za ugotavljanje zanesljivosti uporabili formulo, ki je znana kot Cronbachov koeficient alfa (α), ki je neka splošna oblika Kuder-Richardsonove formule 20 (Cencič, 2009). Ta koeficient je indikator interne konsistentnosti uporabljene lestvice. Pri tem velja, da čim bližje je Cronbachov koeficient α vrednosti števila 1, tem boljša je zanesljivost instrumenta. Ferligoj in sod. (1995, str. 157-158) menijo, da je zanesljivost zgledna ali vzorna, če je $\alpha \geq 0,80$, zelo dobra, če je $0,70 \leq \alpha < 0,80$, zgledna, če je $0,60 \leq \alpha < 0,70$, in slaba oz. komaj sprejemljiva, če je $\alpha < 0,60$. Merski postopek, ki nima navedenega koeficienta zanesljivosti alfa, je s tega vidika nezadovoljiv. Cronbachov koeficient alfa za sklop trditev, s katerimi smo preverjali odnos anketirancev do dejavnikov, ki vplivajo na stanje korupcije v družbi, je 0,735. Glede na zgoraj omenjeno lestvico ugotavljamo, da gre za zelo dobro zanesljivost.

3.3 Opis poteka raziskave in obdelava podatkov

V raziskavi smo se odločili za priložnostno vzorčenje (angl. accidental sampling), ki je ena izmed oblik neverjetnostnega vzorčenja. To je tudi sicer v praksi nadvse razširjeno, saj so taki vzorci mnogo cenejši in izvedbeno hitrejši. Velja, da se ocene velikokrat ne razlikujejo od ocen iz verjetnostnih vzorcev (Kalton in Vehovar, 2001). Dejstvo pa je, da tovrstno vzorčenje ne omogoča ugotavljanja natančnosti vzorčnih ocen in z njimi povezanih postopkov preizkušanja domnev o značilnosti populacije in določanja zaupanja vzorčnih ocen (Bregar, Ograjenšek in Bavdaž, 2005).

Priložnostno vzorčenje, ena najbolj enostavnih oblik neverjetnostnega vzorčenja (Kalton in Vehovar, 2001), temelji na izbiri vzorčnih enot, ki so najlažje dosegljive. Pri tem je možnost za reprezentativnost vzorca (v tem primeru) majhna (Bregar et al., 2005), zato je rezultate tovrstnih raziskav tvegano uporabljati za sklepanje o celotni populaciji, saj je pri takih vzorcih precejšnja verjetnost, da pride do pristranskosti

(Kaltan in Vehovar, 2001). Nedvomno pa pridobljeni rezultati lahko odražajo stanje na področju korupcije v Sloveniji.

Raziskava je bila narejena med prebivalci Slovenije, in sicer smo povezavo do spletne ankete po e-pošti posredovali osebni bazi naslovnikov, pri čemer smo naslovnike prosili, da povezavo do ankete posredujejo naprej. Prav tako smo anketo objavili na različnih socialnih omrežjih (Facebook, Twitter ...), kjer so jo posamezniki prav tako posredovali naprej. Raziskava je potekala od 7. februarja do 7. maja 2014. Sodelovanje v njej je bilo prostovoljno, vsem anketirancem pa je bila zagotovljena anonimnost.

Podatke, ki smo jih dobili s pomočjo anketnega vprašalnika, smo obdelali s pomočjo računalniškega programa Microsoft Windows Excel in IBM SPSS Statistics 19.

3.4 Opis vzorca

V raziskavi je sodelovalo 237 anketirancev, med katerimi je bilo 65 % žensk (155 oseb). Starostna struktura vzorca: do 20 let je bilo starih 10 anketirancev (4 %), od 21 do 30 let 90 (38 %), od 31 do 40 let 59 (25 %), od 41 do 50 let 45 (19 %), od 51 do 60 let 31 (13 %) in nad 60 let 2 osebi oz. 1 % anketirancev.

V vzorec so bile zajete osebe z različno doseženo formalno izobrazbo, pri čemer med anketiranci ni bilo nikogar z osnovno šolo ali manj. Sicer pa je bilo 24 % anketirancev s poklicno ali štiriletno srednjo šolo (55 anketirancev), 6 % jih je končalo višjo šolo (14 anketirancev), visoko šolo oz. prvo bolonjsko stopnjo je končalo 27 % anketirancev oz. 64 oseb, 25 % (59 oseb) jih je zaključilo univerzitetni študij oz. drugo bolonjsko stopnjo, 18 % anketirancev oz. 53 oseb pa je imelo znanstveni magisterij ali doktorat. Z vidika geografske razpršenosti pa je bilo v vzorec zajetih 44 % oseb iz Jugovzhodne Slovenije in 32 % oseb iz Osrednjeslovenske regije. Ostale regije pa so bile v vzorcu zastopane v manjših (enakomernih) deležih.

3.5 Rezultati raziskave

Najprej nas je zanimalo, kako velik problem je korupcija v Sloveniji na splošno. 59 % anketirancev je menilo, da je korupcija zelo velik problem, kot velik problem pa jo je označilo 37 % anketirancev. Nihče pa ne misli, da v Sloveniji korupcije ni oz. da je ta majhen oz. zelo majhen problem.

V nadaljevanju smo preverili, kako anketiranci razumejo pojem korupcija, zato smo jih vprašali, kdo je po njihovem mnenju bolj kriv – tisti, ki podkupnino daje, ali tisti, ki jo sprejema. 73 % anketirancev je odgovorilo, da sta pri korupciji kriva oba. 19 % anketirancev pa odgovornosti zanj ne pripisuje ne tistemu, ki jo prejema, ne tistemu, ki jo daje, ampak krivdo prenaša na sistem, ki to omogoča.

V nadaljevanju smo pri anketirancih želeli preveriti, kako po njihovem mnenju posamezni dejavniki, ki so navedeni v tabeli 1, vplivajo na stanje korupcije v Sloveniji.

Kot vidimo, so anketiranci med naštetimi dejavniki za trenutne razmere v Sloveniji na področju korupcije največkrat pripisali nepripravljenosti sodelovanja politike, neučinkovitosti organov pregona ter pomanjkanju etike v družbi (povprečna stopnja

strinjanja z dejavniki je 4,5). Še najmanjkrat so anketiranci krivdo za stanje pripisali premajhni neodvisnosti medijev (povprečna stopnja strinjanja je 3,9) in nezadostnim finančnim sredstvom za boj proti korupciji (povprečna stopnja strinjanja je 3,7). Povprečne stopnje strinjanja z ostalimi trditvami pa so med 4,0 in 4,4.

Tabela 1: Vpliv dejavnikov na stanje korupcije v Sloveniji

<i>Ocenjevalne trditve</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	$\bar{x}$	<i>SD</i>
pasivnost državljanov	1 %	3 %	11 %	47 %	38 %	4,2	0,84
pomanjkljiva zakonodaja	0 %	3 %	10 %	28 %	59 %	4,4	0,79
pre nizke kazni	0 %	3 %	5 %	38 %	54 %	4,4	0,72
neučinkovitost organov pregona (policija, tožilstvo)	0 %	1 %	5 %	34 %	59 %	4,5	0,67
zapletenost upravnih in lokalnih postopkov	3 %	4 %	10 %	49 %	34 %	4,1	0,92
ustaljena praksa	0 %	1 %	19 %	41 %	38 %	4,2	0,78
nepripravljenost sodelovanja politike	1 %	1 %	8 %	28 %	61 %	4,5	0,82
pomanjkanje neodvisnosti medijev	1 %	3 %	30 %	42 %	24 %	3,9	0,87
premajhna aktivnost komisije za preprečevanje korupcije	0 %	7 %	18 %	41 %	35 %	4,0	0,9
nezadostna finančna sredstva za boj proti korupciji	1 %	7 %	32 %	38 %	22 %	3,7	0,93
pomanjkanje etike v družbi	0 %	1 %	5 %	30 %	63 %	4,5	0,67

Vir: Anketni vprašalnik, 2014.

Večina anketirancev tudi meni, da omenjene razmere vplivajo na poslovno okolje v Sloveniji. Tako jih kar 96 % meni, da korupcija za podjetja, ki poslujejo v Sloveniji, predstavlja zelo oz. precej resen problem. Nikomur od anketirancev pa se razmere ne zdijo neproblematične.

V drugem sklopu vprašanj nas je zanimalo, ali so se anketiranci kdaj sami znašli v situaciji, ki bi jo lahko označili za koruptivno (dajanje in/ali prejemanje podkupnine) in kako so pri tem ravnali. 89 % anketiranih je odgovorilo, da v taki situaciji še niso bili. Tisti, ki so na vprašanje odgovorili pritrdilno, so pri tem imeli različno vlogo, in sicer, kot vidimo iz tabele, je bilo 45 % anketirancev v vlogi osebe, ki so jo napeljevali k podkupovanju, 33 % anketirancev pa je dejansko podkupnino tudi dajalo.

Raziskava je v nadaljevanju pokazala, da je 38 % anketirancev priložnost izkoristilo sebi v prid, 25 % jih je dejanje zavrnilo in postopek nadaljevalo, kot da se ni nič zgodilo. Po 13 % anketirancev je podkupovanje bodisi prijavilo nadrejeni osebi bodisi so s subjektom prenehali sodelovati. Raziskava je tudi pokazala, da jih je nekaj (11 %) v procesu sodelovalo pod prisilo, saj so izvrševali navodila nadrejenih. Nihče od njih pa ni dogodka prijavil izven svoje organizacije (npr. policiji, KPK-ju) ali obvestil medijev.

Ko smo preverjali prvo hipotezo, da so Slovenci, ki so bili kadar koli na kakršen koli način udeleženi pri korupciji, bolj kritični do dejavnikov, ki vplivajo na stanje korupcije v Sloveniji, kot osebe, ki te osebne izkušnje nimajo, smo ugotovili, da se strinjanje z omenjenimi spremenljivkami med obema skupinama anketirancev v glavnem statistično ne razlikuje (tabela 3). Statistično značilno razliko med obema skupinama

smo zaznali le pri dejavniku zapletenost upravnih in lokalnih postopkov, in sicer ta dejavnik kot pomemben element pri stanju korupcije v Sloveniji višje ocenjujejo tisti, ki so imeli osebno izkušnjo s korupcijo (natančna stopnja značilnosti $p = 0,042$). To pomeni, da prve hipoteze ne moremo potrditi. Kot vidimo iz spodnje tabele, nekaterim od naštetih dejavnikov osebe brez lastne izkušnje s korupcijo pripisujejo celo višji pomen kot tisti, ki so to izkušnjo imeli.

Tabela 2: Vloga pri procesu podkupovanja

Vloga v procesu podkupovanja	F	f%
dajalec podkupnine	12	33 %
prejemnik podkupnine	4	11 %
priča podkupovanju	4	11 %
oseba, ki je napeljevala k podkupovanju	0	0 %
oseba, ki so jo napeljevali k podkupovanju	16	45 %
Skupaj	35	100 %

Vir: Anketni vprašalnik, 2014.

Tabela 3: Rezultati t-testov neodvisnih vzorcev ocenjevanja dejavnikov, ki vplivajo na stanje korupcije v Sloveniji - razlike med skupino, ki je bila kadar koli udeležena pri korupciji, in skupino, ki te izkušnje nima

Ocenjevalne trditve	Z izkušnjo		Brez izkušnje		t	p
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
pasivnost državljanov	4,13	0,835	4,16	0,846	-0,106	0,458
pomanjkljiva zakonodaja	4,13	1,12	4,49	0,744	-1,230	0,112
prenizke kazni	4,75	0,483	4,42	0,686	1,313	0,097
neučinkovitost organov pregona (policija, tožilstvo)	4,29	0,951	4,55	0,641	-0,974	0,167
zapletenost upravnih in lokalnih postopkov	4,63	0,518	4,02	0,959	1,757	0,042*
ustaljena praksa	4,25	0,886	4,17	0,773	0,256	0,400
nepripravljenost sodelovanja politike	4,75	0,463	4,44	0,842	1,032	0,153
pomanjkanje neodvisnosti medijev	3,88	0,835	3,88	0,864	0,000	0,500
premajhna aktivnost komisije za preprečevanje korupcije	3,88	1,126	4,03	0,872	-0,463	0,323
nezadostna finančna sredstva za boj proti korupciji	3,63	1,061	3,72	0,917	-0,268	0,395
pomanjkanje etike v družbi	4,63	0,518	4,54	0,692	0,336	0,369

* razlike so statistično pomembne na ravni $p < 0,05$.

Tudi ko smo preverjali drugo hipotezo (tabela 4), torej, da so ženske bolj kritične kot moški do dejavnikov, ki vplivajo na stanje korupcije v Sloveniji, smo ugotovili, da se strinjanje z omenjenimi spremenljivkami med spoloma v glavnem statistično ne razlikuje. Statistično značilne razlike pri $p < 0,05$ smo opazili le pri dveh dejavnikih. In sicer lahko pri natančni stopnji značilnosti $p = 0,042$ trdimo, da ženske pomanjkljivi zakonodaji pripisujejo večji vpliv na stanje korupcije v Sloveniji kot moški. Prav tako lahko pri natančni stopnji značilnosti $p = 0,014$ trdimo, da ženske večji vpliv na stanje korupcije v Sloveniji pripisujejo tudi premajhni aktivnosti Komisije za preprečevanje korupcije. To pomeni, da hipoteze ne moremo potrditi.

Tabela 4: Rezultati t-testov neodvisnih vzorcev - razlike med spoloma glede ocenjevanja dejavnikov, ki vplivajo na stanje korupcije v Sloveniji

Ocenjevalne trditve	Ženske		Moški		t	p
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
pasivnost državljanov	4,22	0,85	4,04	0,71	-0,867	0,195
pomanjkljiva zakonodaja	4,58	0,66	4,17	0,98	-1,781	0,042*
prenizke kazni	4,50	0,62	4,39	0,78	-0,626	0,267
neučinkovitost organov pregona (policija, tožilstvo)	4,57	0,62	4,45	0,80	-0,625	0,267
zapletenost upravnih in lokalnih postopkov	4,09	0,97	4,04	0,93	-0,185	0,427
ustaljena praksa	4,27	0,78	3,96	0,77	-1,559	0,062
nepripravljenost sodelovanja politike	4,50	0,82	4,39	0,84	-0,511	0,306
pomanjkanje neodvisnosti medijev	3,91	0,87	3,78	0,85	-0,594	0,278
premajhna aktivnost komisije za preprečevanje korupcije	4,22	0,70	3,65	1,07	-2,300	0,014*
nezadostna finančna sredstva za boj proti korupciji	3,85	0,97	3,48	0,85	-1,560	0,062
pomanjkanje etike v družbi	4,64	0,61	4,35	0,78	-1,730	0,044

* razlike so statistično pomembne na ravni $p < 0,05$.

V zadnjem delu nas je tudi zanimalo, kaj menijo o obsegu korupcije skozi čas. Tako je 79 % anketirancev odgovorilo, da je korupcije iz dneva v dan več. Ob tem je skrb zbujajoč podatek, da 59 % anketirancev hkrati tudi meni, da bo korupcija vedno obstajala. Kljub temu pa 75 % anketirancev ljudi, ki so se »znašli« v kolesju korupcije, obsoja.

4 Razprava

Zahtevne gospodarske razmere so na površje prinesla marsikatero nepravilnost, ki jo je bilo v času gospodarskega razcveta mogoče prikriti. Sem nedvomno lahko umestimo tudi korupcijo. Zdaj podjetja tekmujejo za manj poslovnih priložnosti. Griffiths (2009) ob tem dodaja, da težke gospodarske razmere ustvarjajo večje spodbude za kazniva dejanja, tudi na posameznike se izvajajo večji pritiski. Tako se pogosto zgodi, da podjetja odstopajo od dobrih poslovnih običajev in sodelujejo pri nelegalnih aktivnostih. Vse z namenom ohranjanja prihodkov. Evropska komisija je v začetku leta objavila prvo poročilo o boju proti korupciji v Evropski uniji. V njem ugotavlja, da korupcija prizadene prav vsako od 28 članic, Unijo pa na leto prikrajša za slabih 120 milijard evrov (Korupcija EU vsako leto stane skoraj 120 milijard evrov, 2014).

Po raziskavah tujih revizijskih hiš so se prevare pojavljale pogosteje že v predhodnih obdobjih ohlajanja gospodarstva (Rošker, 2009). Griffiths (2009) pa poleg večjih pritiskov kot razlog za porast prevar v času gospodarskih in finančnih kriz vidi tudi v dejstvu, da slabše gospodarske razmere, ki imajo za posledico manjše prihodke in tako tudi manjše dobičke, pripeljejo do tega, da se pokažejo »rezultati« preteklih goljufivih dejanj.

Slovenija na tem področju ni nikakršna izjema, saj praktično ne mine dan, da ne bi mediji razkrili novih kaznivih dejanj, povezanih z gospodarskim kriminalom, kraji in korupcijo. O tem pričajo tudi razmere na kazenskopравnem področju, ki so se v zadnjih letih bistveno spremenile. Prišel je tožilski čas. Po mnenju Jenulla (2014) je očitno, „da je državno tožilstvo v veliki ofenzivi. Z obtožbami v zadevah gospodarskega kriminala in korupcije sega v vrh politične in gospodarske oblasti, obsodbe v pomembnih procesih so postale pravilo, izrečene kazni se pomikajo proti zgornji meji predpisanih, gradiva za nove postopke pa je na zalogi za celo desetletje.“ Vse to pa seveda vpliva na gospodarsko okolje kot celoto. Tako ne preseneča, da velika večina udeležencev raziskave iz začetka leta 2014 meni, da je korupcija na splošno v Sloveniji zelo velik oz. velik problem. Tako so razmere v Sloveniji označili tudi sodelujoči v raziskavi Eurobarometra o korupciji v letu 2013, saj je kar 76 % slovenskih anketirancev (drugi največji delež v EU) menilo, da se je korupcija v državi v zadnjih treh letih povečala. Kar 91 % vprašanih pa je takrat menilo, da je korupcija v Sloveniji zelo razširjena (povprečje EU: 76 %). Zaskrbljujoč pa je podatek iz leta 2013, ko je kar 88 % slovenskih anketirancev odgovorilo, da sta podkupovanje in uporaba poznanstev pogosto najlažji način za pridobitev nekaterih javnih storitev (Evropska komisija, 2014a). O tem sta pisala tudi že Dobovšek in Škrbec (2012, str. 57), ki pravita, da v Sloveniji vsi upravni postopki ne potekajo transparentno in niso objektivno izvedeni, saj je bilo največ korupcije zaznane pri upravnih postopkih, postopkih javnega naročanja in razpolaganja s stvarnim premoženjem.

Še večjo težavo pa korupcija po mnenju anketirancev predstavlja za podjetja, ki poslujejo v Sloveniji. Tako kar 96 % anketirancev meni, da korupcija za ta podjetja predstavlja zelo oz. dokaj resen problem. Do podobnih rezultatov so prišli tudi z raziskavo Eurobarometra med podjetji iz leta 2013, ki je pokazala, da je kar 94 % slovenskih podjetij navedlo, da poslovno konkurenco v državi ovirata favoriziranje in korupcija (Evropska komisija, 2014a). Da je korupcija v poslovnem svetu razširjena, je potrdilo tudi 96 % menedžerjev, ki so bili zajeti v raziskavi podjetja Ernst & Young (Dierig, 2013). Težavo na tem področju je zaznala tudi Evropska komisija, ki je med osmimi priporočili iz začetka junija 2014 izpostavila tudi problem korupcije (Kokošar, 2014). Korupcijo, ki je po mnenju ekonomista Burgerja (2014; v: Kokošar, 2014) eden izmed pomembnih zaviralcev procesa ustvarjanja učinkovitega javnega sektorja, bi lahko odpravili le s privatizacijo.

A privatizacija ni edini izhod iz nastale situacije. Po našem mnenju, in tudi po mnenju Brkiča (2009), je problematičen predvsem pomen vrednot. Brkič (ibid.) tako pravi, da je s sedanjo ekonomsko-finančno krizo povezana predvsem kriza etičnih vrednot, na kar pa svet ni bil pozoren. Bistvo sedanje družbe je po njegovem usmerjen k »imeti«, kar pomeni, da ima za slogan »imeti je lepo« in ne »biti je lepo«. Na to, da je ključni razlog za prevare pohlep in življenje preko zmožnosti, pa kažejo tudi druge raziskave (Rošker, 2009), zato bo na tem področju treba še veliko delati. Čeprav so anketiranci kot razloge za trenutne razmere v Sloveniji na področju korupcije največkrat pripisali pomanjkanju etike v družbi, pa so na drugi strani hkrati še vedno v prevelikem odstotku (19 % anketirancev) za koruptivna dejanja obtožili sistem, ki to

omogoča, in ne vpleteni strani. Ob tem so posebej poudarjali, da sta za to krivi tudi nepripravljenost sodelovanja politike in neučinkovitost organov pregona. Zavedati se moramo, da smo soodgovorni vsi in so torej rezultati raziskave podjetja Ernst & Young skrb zbujajoče. Vodja oddelka za preiskavo goljufij in sporov pri tem podjetju je namreč opozoril, da so podkupnine v številnih državah še vedno običajne, vse to pa lahko ogroža obstoj podjetij (Dierig, 2013). A ne glede na to po mnenju direktorja Združenja Manager Dejana Turka (<http://www.rtv slo.si/gospodarstvo/slovenija-je-rekorderka-v-korupciji-in-podkupovanju-v-gospodarstvu/308274>) slovenski menedžerji zaznavajo, da je korupcija v Sloveniji huda ovira za posel. Vse to pa je pozitiven odziv na stanje, saj smo Slovenci začutili, da je to početje napačno in smo se začeli o tem pogovarjati.

Kljub takemu mnenju udeležencev raziskave pa lahko na področju pregona gospodarskega kriminala in tudi korupcije v Sloveniji že zaznavamo določen napredek. In sicer se Jenull (2014) zdi pomembno, da je pravosodje mejo zakonitosti poslovanja, ki dobre prakse ločijo od polja zlorab, postavilo na črto, ki jo zakon določa z besedami »s skrbnostjo vestnega in poštenega gospodarstvenika«. Praksa sodišč je tako blanketna pravila kazenskih norm napolnila z merili pričakovane poklicne morale, poslovne zvestobe in gospodarske logike.

Ob tem Evropska komisija (2014a) ugotavlja, da ima Slovenija precej dobro razvit pravni in institucionalni protikorupcijski okvir, a dodaja, da je v zadnjih letih očitno nazadovala v političnem boju proti korupciji. Zato pa je korupcija na državni in lokalni ravni prišla v ospredje zanimanja javnosti. To sta v svoji raziskavi ugotovili tudi Dobovšek in Škrbec (2012, str. 57), ki pravita, da sta s pomočjo raziskovalnih metod uspeli potrditi, da korupcija v Sloveniji vpliva predvsem na doktrino pravne države, njeno delovanje in na način razmišljanja ljudi oz. vzpostavljanja določenih vrednot.

Na področju korupcije je torej uspešnost pregona še na nekoliko nižji ravni kot na področju klasičnega gospodarskega kriminala. A napredek je viden tudi tu, saj je odločba Vrhovnega sodišča z jasno usmeritvijo k znižanju zahtevane stopnje utemeljenosti suma za uvedbo preiskave že naredila prvi korak k učinkovitejšemu pregonu korupcijskih dejanj (Jenull, 2014). S tem se strinja tudi Ministrstvo za notranje zadeve (2014a), ki poroča, da so organi pregona v letu 2013 okrepili delovanje na področju gospodarskega kriminala in korupcije. Ob tem posebej izpostavljajo, da so bile izboljšane informacijske povezave med policijo in tožilstvom, poskrbeli pa so tudi za usposabljanje policistov in tožilcev. Vodstvo Nacionalnega preiskovalnega urada je uvedlo spremenjeno zasnovo dela zaradi večje učinkovitosti in smotnejše porabe časa posameznih policijskih preiskav. Glede na pereče težave v bančništvu oz. finančah so bile izvedene naslednje aktivnosti:

- vzpostavljeno tvorno sodelovanje pri spremembah Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (ZOPNI) in Zakona o bankah;
- ustanovljena Specializirana preiskovalna skupina za oškodovanje bank;
- pospešeno preiskovanje kaznivih dejanj, povezanih s kreditiranjem različnih gospodarskih družb, ki so ga zagotavljale banke v večinski državni lasti;
- ustanovljena delovna skupina za učinkovito in sistematično preiskovanje nekate-

rih področij oz. sistemov, za katere obstajajo sumi organizirane storitve kaznivih dejanj, ki so posledica korupcijskih kaznivih dejanj posameznikov ali sistemske korupcije;

- pripravljene so bile smernice in navodila za učinkovito odkrivanje in preiskovanje korupcijskih kaznivih dejanj ter prizadevanje za okrepitev sodelovanja državne in regionalne ravni pri strateškem vodenju, operativnem usmerjanju in usklajevanju;
- delovanje pravosodnih organov se je usmerilo v specializacijo pregona organiziranega kriminala in sojenje v najzahtevnejših kazenskih primerih (določitev pravne podlage za oblikovanje t. i. specializiranih preiskovalnih skupin, ustanovitev Specializiranega državnega tožilstva Republike Slovenije, pristojnega za pregon najzahtevnejših kaznivih dejanj, uvedeni Specializirani oddelki za sojenje v zahtevnejših zadevah organiziranega in gospodarskega kriminala, terorizma, korupcijskih in drugih podobnih kaznivih dejanj ...).

Ne glede na sprejete ukrepe pa je danes jasno, da bomo posledice finančne, moralne in splošne družbene krize čutili še dolgo. A prizadevati si moramo za spremembe. Vendar se glede na raziskavo tega ne zavedajo vsi, saj so udeleženci prepogosto izražali pasivnost, ki so jo utemeljevali tudi z dejstvom, da se nič ne spremeni oz. celo s tem, da je v Sloveniji kriv tisti, ki na napako oz. nepravilnosti opozori. Mogoče je tudi že prej omenjeno osmo priporočilo Evropske komisije Sloveniji v povezavi z bojem proti korupciji, poleg priporočila po večji preglednosti in odgovornosti, vključevalo tudi uvedbo zunanjega ocenjevanja uspešnosti in postopke za kakovosten nadzor ukrepanja na tem področju (Bruselj Sloveniji: Ukrepajte proti korupciji, 2014). Mogoče pa je le spodbudno, da je do premika v družbi vendar prišlo, o čemer ne dvomi niti Goran Klemenčič (2014; v: Dolinar in Kos, 2014). K temu pa je po njegovem mnenju na eni strani največ prispevala ekonomska kriza, v kateri ljudje iščejo krivce za slabše življenje, na drugi strani pa tudi delo Komisije za preprečevanje korupcije, ki je pod njegovim vodstvom pričela ciljno govoriti in razkrivati sistemske, strukturno korupcijo in govoriti o nujnosti krepitve integritete javnih institucij in funkcij. A ob tem takoj dodaja, da je problematično, ker ljudje pričakujejo premalo in da se vsi (pre) hitro zadovoljijo z drobtinicami oz. majhnim napredkom.

Dejstvo je, da je »samo« 11 % sodelujočih v naši raziskavi imelo lastno izkušnjo s korupcijo. Tudi Evropska komisija pravi, da t. i. majhna korupcija v Sloveniji ni razširjen problem. Pri tem se sklicuje na posebno raziskavo Eurobarometra o korupciji iz leta 2013. Takrat je Slovenija, kar se tiče neposredne izkušnje s korupcijo, dosegla nekoliko boljše rezultate od povprečja EU (4 %), saj so samo 3 % anketirancev izjavili, da se je od njih v zadnjem letu zahtevalo ali pričakovalo plačilo podkupnine (Evropska komisija, 2014a). Le upamo pa lahko, da bo tako tudi ostalo. V naši raziskavi smo ugotovili, da tisti, ki so imeli lastno izkušnjo s sodelovanjem v korupciji, ne pripisujejo tolikšnega pomena pomanjkljivi zakonodaji, neučinkovitim organom pregona in premajhni aktivnosti Komisije za preprečevanje korupcije, kot tisti, ki te izkušnje nimajo. Nekateri med njimi so namreč delali to pod prisilo in tako menijo, da so zadeve institucionalno urejene, le držati se je treba pravil. Je pa zanimivo, da tudi pasivnosti državljanov ne pripisujejo večjega pomena kot tisti, ki lastne izkušnje

v korupciji nimajo. Prav razloge za razhajanja v mnenjih bi bilo treba v prihodnje natančneje preučiti. Sicer pa drugi avtorji ugotavljajo, da korupcija negativno vpliva na načela pravne države in procese demokracije (Dobovšek in Škrbec, 2012).

5 Zaključek

Prispevek nudi kratek vpogled v odnos Slovencev do korupcije in možnosti njene omejevanja. Čeprav smo videli, da je na tem področju že kar nekaj narejenega, pa še vedno manjka predvsem dosledno izvajanje zapisanega v ustreznih aktih.

Korupcija je vedno obstajala in vedno bo. Najraje so jo ljudje zanikali in tudi danes je tako. Ali bo tako tudi jutri, pa je odvisno od vseh nas. Dejstvo je, da moramo postati odgovorna družba, ki bo take in drugačne poskuse posameznikov naznanila ustreznim organom, ki bodo to znali primerno sankcionirati. A sodelovati moramo vsi.

Malči Grivec, MSc

Corruption in the Slovenian Area

Corruption is a term that has recently been used by practically everybody in Slovenia, even being a passive observer who is witnessing an intensified fight against corruption over the media. Besides, we must admit that corruption has spread more than we expected or dare to admit. Also, it is now clear to everyone that the concept of corruption is very wide; hence, it is often very difficult to determine the limit of a certain action being defined as corrupt. Namely, it is necessary to consider the various aspects of corruption handling, such as economic, cultural, political, legal and others.

Today, it is clear that corruption causes economic damage, reduces the scope of social rights and ultimately influences the quality of life in society. Therefore, each country together with the international community are fighting against it. Slovenia is, unfortunately, no exception and European Commission notes that corruption in the European Union is still a challenge, so a lot more should be done in this area.

Despite the fact that corruption has always existed (Mauro, 1997), we still do not have a common definition, because the phenomenon changes from period to period and it is also linked to a specific cultural environment. In principle, we know that it definitely occurs where the power of decision-making, influential positions and, finally, the capital exist.

*The term corruption comes from the Latin word *corrumpere* or *corruptio*, which means to corrupt, to damage, to vitiate, but also to seduce, to bribe; it also means viciousness, bribery, deception (Žerjav, 2003; Rakar, 2006). In the lay public corruption is most often equated with giving a bribe, but we know that there is much more to that. In the case of corruption, we are dealing with acting through connections for the*

exchange of benefits, so in fact the classic phenomenon of "bribery" does not occur at all (Ferlinc, 1986). Thus, even Dobovšek (2004, p. 220) says: »Corruption occurs in the world as a political, sociological and legal problem. It is a problem of the society as a whole and it must be observed systemically, because that is the only way to eliminate it.« Škrbec (2009) points out that corruption is a typical reciprocal activity, because it relies on the principle of "give and take" and operates through a network of relationships, against which it is necessary to fight with a network of courts, police and NGOs.

In Slovenia, to define corruption we consider the definition that was brought into our economic and political space by the Prevention of Corruption Act, which was passed in 2004. This definition is now included in the Integrity and Prevention of Corruption Act, passed in 2010. Corruption is therefore (Integrity and Prevention of Corruption Act, 2011): »any violation of due conduct by officials and responsible persons in the public or private sector, as well as the conduct of persons initiating such violations or of persons benefiting from it, for the purpose of undue benefit demanded, accepted or expected for one's own advantage or to advantage of any other person.« Also, corruption is understood as (Civil Law Convention on Corruption, 2003): »requesting, offering, giving or accepting, directly or indirectly, a bribe or any other undue advantage or prospect thereof, which distorts the proper performance of any duty or behaviour required of the recipient of the bribe, the undue advantage or the prospect thereof.«

Various authors divide corruption according to different criteria, but here only one will be mentioned. Corruption in society can occur at different levels, namely (Dobovšek, 2012):

- *micro level: it includes minor bureaucratic extortion or bribery. A high number of people involved is characteristic for this level, because such corruption has become a part of everyday life;*
- *middle level: mid-level civil servants, being most prevalent at the local level;*
- *macro level: government orders and major contracts signing with major investments, the highest positioned in the state institutions and politicians involved.*

Dobovšek (2012) also adds that, after examining the prevalence of corruption in society, it is necessary to assess the level at which it is located and in what form. Only then the strategy for eliminating corruption can be accepted. Besides, recently, more and more corruption occurs at the macro level, and instead of a healthy competition based on quality, price and innovation, corruption and nepotism prevail, leading to disintegration of the economy. The same topic has been addressed by the European Commissioner for Internal Affairs, Cecilia Malmström (in: Evropska komisija, 2014b), who says that »corruption is destroying citizens' trust in democratic institutions and the rule of law, harming the European economy and taking away countries' much-needed tax revenue.«

European Commission (2014b) reports that Slovenia is the most active in the fight against corruption among the countries of Central and Eastern Europe, because it has a well-developed legal and institutional anti-corruption framework. At the same

time, however, it points out the assumption that, amid allegations and doubts about the integrity of public officials in high places in recent years, a decline of political will to fight corruption has occurred. The European Commission's report from the beginning of the year suggests some measures to Slovenia, namely:

- the introduction of deterrent penalties for elected and appointed officials, if they violate the requirements of the asset declarations and conflicts of interest, with additional measures to strengthen the standards of accountability of the elected officials;
- protection of the operational independence and resources of anti-corruption bodies with special prosecution service for fighting financial crime;
- strengthening of the anti-corruption mechanisms in relation to state-owned or government-controlled enterprises;
- strengthening of the anti-corruption mechanisms in the field of procedures for handling public procurements and privatization processes;
- actions to ensure an effective control over the financing of political parties.

On the basis of these recommendations and the perceived status the Government of Slovenia adopted the »Programme of the Government Office for prevention, detection and prosecution of corruption«. This program contains both the Commission's proposals to prevent corruption, as well as additional activities in the respective sectorial areas. It was important that all relevant ministries urged the measures to be carried out within the specified timeframe (Ministrstvo za notranje zadeve, 2014b).

In the paper we are presenting the results of research on the relationship among Slovenians towards corruption. In the survey, which took place from 7 February to 7 May 2014, we wanted to check what Slovenians understand under the concept of corruption and to which extent it is perceived. Furthermore, we also examined how they behave when corruption is perceived and even whether they have ever been directly involved in it. In particular, we were interested how many of them had already participated in the process of corruption. Finally, we also examined how the individual factors could contribute to the situation of corruption in Slovenia and how the current situation impact the economic activity and functioning of economic entities in Slovenia.

In connection with the above statements, we set up two research questions:

1. Do individuals, who have ever been actively involved in the process of corruption and are more familiar with its concept, look at individual factors that influence the state of corruption in the country differently as other citizens?
2. Does the gender of respondents impact the way people look at the factors that influence the state of corruption in the country?

On the basis of research questions, we set up two hypotheses:

Hypothesis 1: The Slovenians, who were at any time in any way involved in the process of corruption, have evaluated the factors, which affect the situation of corruption in Slovenia, more critically than those who did not have any personal experience.

Hypothesis 2: Women are more critical to the factors that affect the state of corruption in Slovenia as men.

237 respondents participated in the survey, of whom 65% were women (155 persons). The age structure of the sample was as follows: there were 4 respondents up to 20 years of age (4%), age group 21 to 30 years represented 90 respondents (38%), 31 to 40 years of age - 59 respondents (25%), 41 to 50 years of age - 45 respondents (19%), 51 to 60 years of age - 31 respondents (13%) and 2 respondents that were over 60 years of age (1%).

The sample included people with different formal education achieved, whereby there was no one with only an elementary education or less. Moreover, 24% of respondents had a professional or a four-year secondary school (55 respondents), 6% had high school education (14 respondents), higher education or the first Bologna level education had 27% of the interviewees (64 persons), 25% of respondents (59 persons) had university second Bologna level education, 18% of respondents (53 persons) had a science master's degree or a PhD. In terms of geographical spreading, the sample covered 44% respondents from the South-eastern Slovenia and 32% from the Central-Slovene region. Other regions were represented in smaller shares.

Firstly, we wanted to know how big a problem represents corruption in Slovenia in general. In particular, 59% of respondents felt that corruption is a major problem, 37% of respondents consider it as a big problem. None of the respondents considered that there is no corruption in Slovenia or that it is a small or a very small problem.

In addition, we examined how respondents understand the concept of corruption, so we asked them who they believe to be more responsible - the one who gives the bribe or the one who accepts it. 73% of the respondents answered that those who give bribes and those who accept bribes are both guilty of corruption. 19% of respondents find that the responsibility is totally on the system that makes corruption possible.

After that, we wanted to check how respondents think that some individual factors influence the state of corruption in Slovenia. Respondents largely attributed influence of the unwillingness of cooperation policy, inefficiency of law enforcement agencies, and lack of ethics in society (the average level of agreement with the factors is 4.5). The smallest number of respondents attributed the blame for the current state to the lack of independence of the media (the average level of agreement with a factor is 3.9) and to insufficient financial resources for the fight against corruption (the average level of agreement with a factor is 3.7). The average rates of agreement with other arguments are between 4.0 and 4.4.

The majority of respondents additionally consider that these conditions do affect the business environment in Slovenia. Thus, 96% of respondents believe that corruption represents a very serious problem for companies, operating in Slovenia. Also, none of the respondents defined the situation as unproblematic.

In the second set of questions we were interested in whether the respondents had ever found themselves in a situation that could be described as corrupt (giving and/or receiving a bribe) and how they reacted. 89% of respondents answered that they had not yet been in such a situation. Those who answered "yes" to the question, had had different roles within the corruption process, 45% of respondents were in a situation

where they had been encouraged into bribery; what is more, 33% of respondents were actually the ones giving the bribe to somebody.

The study went on to show that 38% of respondents used the corruption opportunity for their own benefit, 25% of them dismissed the bribery and acted as if nothing had happened. 13% of respondents reported the bribery to either their superior or they ceased to cooperate with the corrupted entity. The survey also showed that some of the respondents (11%) participated in the corruption process under pressure, because they were performing the instruction given by their superiors. However, none of the respondents reported any such event to somebody outside the organization (police, Commission for the Prevention of Corruption, media), where the corruption had taken place.

When we examined the hypothesis, we found out that there is no statistically significant difference (rate characteristics of $p > 0.05$) between respondents who were ever part of a corruption process themselves and respondents who have not been involved in corruption personally. We made the same conclusions when these factors were examined in relation to gender of the respondents. Which means that we are not able to confirm hypotheses.

LITERATURA

1. Bregar, L., Ograjenšek, I. in Bavdaž, M. (2005). Metode raziskovalnega dela za ekonomiste: izbrane teme. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
2. Brkič, D. (2009). Vrednote in etika kot kompas v človekovem življenju. V: Bukovec, B. et al. (ur.), 21. forum odličnosti in mojstrstva in Konferenca zmagovalcev. Novo mesto: Fakulteta za organizacijske študije, str. 73–106.
3. Bruselj Sloveniji: Ukrepite proti korupciji. (2014). Pridobljeno dne 11. 1. 2015 s svetovnega spleta: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/bruselj-sloveniji-ukrepite-proti-korupciji.html>.
4. Cencič, M. (2009). Kako poteka pedagoško raziskovanje. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
5. Civilnopravna konvencija o korupciji (2003). Uradni list Republike Slovenije, št. 8.
6. Dierig, C. (2013). In diesen Ländern sind Manager besonders korrupt. Pridobljeno 20. 1. 2015 s svetovnega spleta: <http://www.welt.de/wirtschaft/article115940880/In-diesen-Laendern-sind-Manager-besonders-korrupt.html>.
7. Dobovšek, B. (2008). Korupcija v tranziciji. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
8. Dobovšek, B. in Škrbec, J. (2012). Korupcija, grožnja slovenski (pravni) državi. Revija za kriminalistiko in kriminologijo, 63, št. 1, str. 50-59.
9. Dolinar, M. in Kos, M. (2014). Goran Klemenčič: predsednik KPK. Pamfil: časnik slušateljev juridične fakultete v Ljubljani, 22, št. 11, str. 44-51.
10. Evropska komisija. (2014a). Priloga: Slovenija: K Poročilu o boju proti korupciji v EU. Pridobljeno 9. 1. 2015 s svetovnega spleta: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/anti-corruption-report/docs/2014_acr_slovenia_chapter_sl.pdf.
11. Evropska komisija. (2014b). Sporočilo za medije: Evropska komisija predstavila prvo poročilo o boju proti korupciji v Evropski uniji. Pridobljeno 15. 1. 2015 s svetovnega spleta: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/anti-corruption-report/docs/2014_acr_slovenia_ip_sl.pdf.
12. Ferligoj, A. et al. (1995). Zanesljivost in veljavnost merjenja. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
13. Ferlinc, A. (1986). Kazensko pravo kot ovira pojavom korupcije. Pravnik, 41, št. 11-12, str. 527.

14. Helping Countries Combat Corruption: The Role of the World Bank. (1997). Pridobljeno 22. 4. 2015 s svetovnega spleta: <http://www1.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/corruptn/cor02.htm>.
15. Jager, M. (2000). Raziskanost korupcije v Sloveniji. Podjetje in delo: revija za gospodarsko, delovno in socialno pravo, 26, št. 6/7, str. 1013-1019.
16. Jenull, H. (2014). Čas tožilcev. Odvetnik, 64, št. 2, str. 3–5.
17. Kalton, G. in Vehovar, V. (2001). Vzorčenje v anketah. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
18. Kokošar, U. (2014). Osem priporočil Evropske komisije. Korupcija odmeva tudi v Bruslju. Pridobljeno 12. 1. 2015 s svetovnega spleta: http://www.siol.net/novice/slovenija/2014/06/bruselj_in_priporocila_sloveniji.aspx.
19. Korupcija EU vsako leto stane skoraj 120 milijard evrov. Položaj je najboljši v skandinavskih državah, najslabši pa v sredozemskih članicah. (3. 2. 2014). Pridobljeno 12. 1. 2015. s svetovnega spleta: <http://www.delo.si/novice/svet/korupcija-eu-vsako-leto-stane-skoraj-120-milijard-evrov.html>.
20. Kranjc, J. (2000). Korupcija in pravo. Javna uprava, 36, št. 3, str. 309–329.
21. Krašovec, A. in sod. (2014). Nevarnost sistemske korupcije v Sloveniji: spodbude in ovire. Revija za kriminalistiko in kriminologijo, 65, št. 3, str. 207–220.
22. Mauor, P. (1997). Why worry about corruption? Washington: International Monetary Fund.
23. Ministrstvo za notranje zadeve. (2014a). Program ukrepov Vlade Republike Slovenije za preprečevanje korupcije. Pridobljeno 12. 1. 2015 s svetovnega spleta: <http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/SOJ/word/MNZ-VRS-PK-marec2014.pdf>.
24. Ministrstvo za notranje zadeve. (2014b). Program ukrepov Vlade RS za preprečevanje, odkrivanje in pregon korupcije. Pridobljeno 12. 1. 2015 s svetovnega spleta: http://www.mnz.gov.si/si/novinarsko_sredisce/novica/article/12137/8610/0bad28bedc4c2b567df54c48978ef2c4/.
25. Ocena stanja in letno poročilo 2011. (2013). Ljubljana: Komisija za preprečevanje korupcije. Pridobljeno 21. 4. 2015 s svetovnega spleta: https://www.kpk-rs.si/download/t_datoteke/9351.
26. Petras, J. (2002). Vpliv korupcije na razvitost držav v razvoju. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
27. Rošker, M. (2009). Tveganje prevar pomembnejše v času finančne krize. Revizor, 20, št. 3, str. 7–32.
28. Slovenija je rekorderka v korupciji in podkupovanju v gospodarstvu. (2013). Pridobljeno 12. 1. 2015 s svetovnega spleta: <http://www.rtvsllo.si/gospodarstvo/slovenija-je-rekorderka-v-korupciji-in-podkupovanju-v-gospodarstvu/308274>.
29. Struk, V. (1999). Leksikon morale in etike. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
30. Wadsworth, F. H., Wheat, J. in Swartz, B. (2012). Balkan corruption perception: impediments to competitive, Croatia, FYROM, Serbia/Montenegro, and Slovenia. International Business & Economics Research Journal, 11, št. 7, str. 73–744.
31. Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije (2011). Uradni list Republike Slovenije, št. 69.